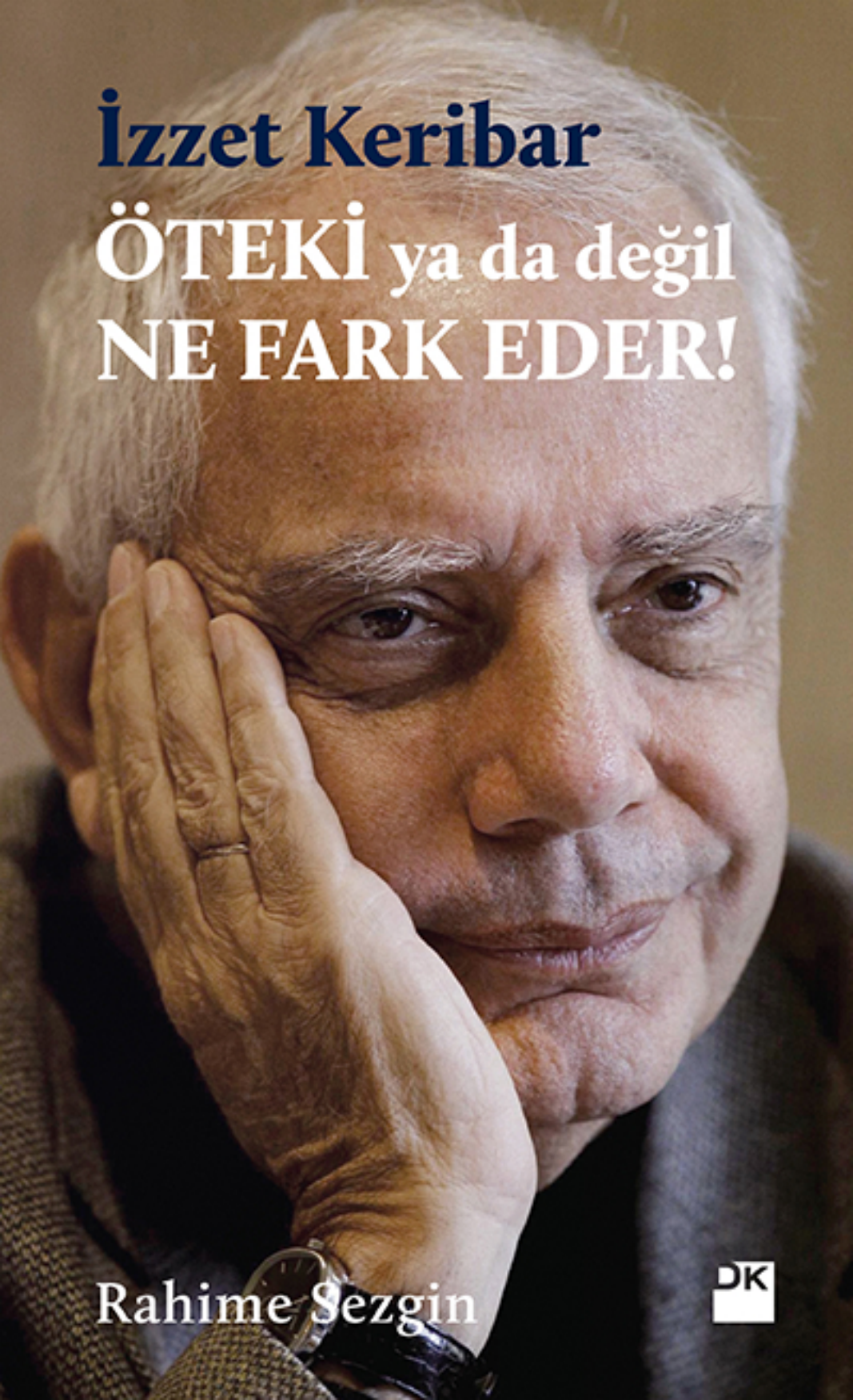

A close-up portrait of an elderly man with white hair, resting his head on his hand. He is looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a dark jacket and a watch on his left wrist.

İzzet Keribar

**ÖTEKİ ya da değil
NE FARK EDER!**

Rahime Sezgin

İzzet Keribar

ÖTEKİ ya da değil
NE FARK EDER!

İzzet Keribar
ÖTEKİ ya da değil
NE FARK EDER!

Yayıma hazırlayan: Rahime Sezgin

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Eylül 2012 / ISBN 978-605-09-1027-8

Sertifika no: 11940

Kapak fotoğrafı: Mahmut Burak Bürkük
Baskı: Mega Basım, Baha İş Merkezi. A Blok
Haramidere / Avcılar - İSTANBUL
Tel. (212) 422 44 45
Sertifika no: 12026

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

İzzet Keribar

ÖTEKİ ya da değil NE FARK EDER!

Yayıma hazırlayan:
Rahime Sezgin

Rahmetli anneannem Mediha Başaran'a...

Önsöz

Okumaya başladığınız bu yaşam öyküsünü Rahime Sezgin’le hazırlamamız oldukça uzun bir zamanımızı aldı. Ne kadar ilginçtir ki, eskileri düşünmeye başladıkça insanın beyninin en uç köşelerinde sıkışıp kaybolduğunu sandığımız bazı hatıralar, yıllar sonra gayet net olarak su yüzüne çıkabiliyor. Her görüşmemizde önceden hatırlamadığım birçok öykü canlandı, ancak bunları toparlayıp kronolojik olarak sıralamak da her ikimizi epeyce zorladı.

Bu kitabın hazırlanışı sırasında kendi kendime hep şu soruyu sordum: “Acaba beni yakından tanıyanlar ve sevenler dışında, 1936’da başlayan ve 2000’lere kadar uzanan Türkiyeli bir Musevi ailesinin yaşam öyküsü kimleri ilgilendirecekti?” Kuşkusuz, bu kategoriye ait insanların biyografileri daha önce de ele alındı, yazıldı, çizildi. İyi de yaşam hikâyemi anlatan bu çalışmanın farklı ve de ilginç olmasını sağlamak için nelere güveniyorduk?

Yine de “denemeye değer” diye kendimi inandırdım, Rahime’nin bitmez tükenmez enerjisi ve sabrıyla, kitabın taslağı en nihayet ortaya çıktı. Öyle sanıyorum ki ilkokul dönemim, özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında geçirdiğimiz karanlık günlerimiz, yoklukların, karaborsa ile ekmek karnesi dönemlerinin, ilkokul, orta ve lise yıllarımla ve dolayısıyla çocukluktan olgunluğa geçiş yıllarımla, Kore macerası ve o dönem boyunca hissettiğim yalnızlığın, eşimle tanışma ve hemen ardından nişanlılık ve bir yıl sonra evlilik sürecinin ve 1960’larda çocuklarımızla yaşadığımız tatlı beraberliğimizin, iş hayatımda tekstil dönemi ve çok zorlu geçen 1980’lerin, Özal dönemine kadar uzanan sıkıntılı ekonomik günlerin, dünyaya ikinci kez gelişim olarak adlandırdığım fotoğrafçılık dönemim, sayısını unuttuğum seyahatlerle ve fotoğraf arkadaşlıklarıyla zenginleşen, fotoğrafçılığı hobiden sonra meslek haline getirmemle daha

da renkli ve heyecanlı hale gelen yaşamımız, 60 yıllık yakın tarihe de ışık tutması nedeniyle belki bazı okuyucuları ilgilendirebilecektir. En azından bu kitabı yayımlarken denemiş olmanın heyecanını yaşayacağım diye hazırlandım.

Bana hep sorulan bir şey vardır: “Hayatının en unutulmaz yılları hangileriydi? Sence hangi dönemler ön plana çıkar?” İlginçtir, düşündükçe tüm yaşamımın en çok, güzel günlerini hatırlıyorum. Örneğin 1960’ları ve 70’lerin başını, çocuklarımızın ufak olduğu zamanlardaki aile beraberliğimizi, yani onların bize en yakın olduğu o yılları nostaljiyle anıyorum. Anne babamızın, diğer akrabalarımızın sağ olduğu yıllar... Tekstil, yani iplik işimizin kurulması, ticarete ilk başarılı atılımlar, pul koleksiyonu yıllarım, ilk otomobilim olan kırmızı renkli Murat 124’ü almam, Yeniköy’de oturduğumuz dairenin satın alınması, hep 70’li yıllara gerçekleşti.

Bununla beraber fotoğraf serüvenimin 1980’lerden sonra yaşamımı (ve belki de ailece yaşamımızı demeli) baştan aşağıya değiştirmesiyle, olgun sayılabileceğim yaşta, daha renkli ve daha yapıcı, kendimi tam anlamıyla bulduğum bir yaşam tarzına döndüm; sevdiğim profesyonel bir iş yaptım; 1990’larda ise fotoğrafçılığımın belirli bir düzeye yükselmesi, adımın duyulması, tekstil ticaretimizin bozulduğu dönemde bir kurtarıcı oldu. Her şeyden önce yaşlılığa giden yolda bana moral ve güç verdi ve vermeye de devam ediyor.

Bana her zaman destek olan, moral veren, beni hep mutlu kılan, hüzünlü günlerimizde beni kucaklayan ve yanımda olan, neşeli günlerimizde mutluluğu ve her şeyi benimle paylaşan ve özellikle fotoğraf kariyerimde bana cesaret aşılayan hayat arkadaşım ve sevgili eşim Rozet’e yürekten teşekkürlerimi belirtmek istiyorum. Ayrıca beni çocukluk yıllarımdan başlayarak, yaşamı, sanatın çeşitli dallarını sevmeye alıştıran ve bir “hobi” adamı olarak yetiştirmemi sağlayan sevgili ağabeyim Leon Keribar’a; beni yetiştiren, iyi huylar aşılayan, içime Klasik Batı Müziği sevgisini yerleştiren sevgili anneme; dürüstlüğü ve insanlar tarafından sevilmenin sırlarını öğreten sevgili babama; beni seven tüm arkadaşlarıma ve fotoğraf dünyası dostlarıma ve elbette yaşam hikâyemin kitabının hazırlanmasında çok büyük emeği geçen Sayın Rahime Sezgin’e de sonsuz teşekkürler...

İzzet Keribar
17 Ağustos 2012
Yeniköy

Sunuş

Bilgili, görgülü ya da cahil olmaktan çok, olgunlaşmamış ruhların sosyal hayatın ortasına diktiği iğreti bir ağaç “ötekileştirme-cilik”. Ne gölgesinde serinleyen oldu şimdiye dek ne dalından koparılıp yenecek bir meyve verdi. Aynı havayı soluyup aynı güneşin altında ısınanların, “öteki” demeden “yanımdaki” demeyi öğrenmesi çok mu zor?

Öteki kavramının muhatabı üzerinde nasıl ezici, kırıncı ve yalnızlaştırıcı bir etkisi olduğunu anlamak isteyenlerin, fotoğraf sanatçısı İzzet Keribar’ın hayatının satır aralarında anlattıklarına daha bir dikkatli bakması gerekiyor. Atalarının 500 yıl önce göç ettiği topraklarda, bir Yahudi olarak gözlerini açtı ve 75 yılı geride bıraktı. Adresi hiç değişmedi. Yanı başımızda geçen bir ömrün zirvesinden dönüp geriye baktığında “Bazı şeyler daha iyi olabilirdi, daha çok mutluluğu paylaşabilirdik” diyor.

İslam bilgini İbn-i Haldun “Coğrafya kaderdir” der. İzzet Keribar, bu coğrafyada kaderini yaşarken öteki olmanın ağırlığını da hissetti. O, ilk defa “öteki olmak”la yüzleştiği an tek başına yeni yeni seyahat etme özgürlüğüne kavuşmuş on iki yaşında bir çocuktur. Vapurda yanında oturan adam, Yahudiler hakkında ağır sözler sarf etmektedir. Kelimeler boğazında düğümlenir. Öfkele-nir, yutar, içine atar. Vapurdan inerken dayanamaz, “Siz Yahudileri sevmiyorsunuz. Ben de sizi sevmiyorum...” der. Keribar için bu hadise kendinin, birlikte yaşadığı insanlardan farklı, öteki olduğunu hissettirecek acı bir karşılaşmadır. İlk yüzleşme budur ama son değildir. Ailesi tarafından her ne kadar farklı olduğu hissiyle yetiştirilmese de ülkede yaşanan siyasal gelişmeler onun hayatına bir şekilde değmeye devam edecek ve azınlık olduğu gerçeğiyle defalarca yüzleşecektir. İzzet Bey’in hatıralarında paylaştı-

ğı, “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyasının üstünde oluşturduğu psikolojik baskının ağırlığı, 6-7 Eylül Olayları’nın saldığı korku ile yaşanan anlara dair anlattıkları bir kez daha ötekileştirdiklerimiz üzerine düşünmemiz gerektiğini bize hatırlatıyor: Öteki yoksa aslında biz de yokuz!

Fotoğraf sanatına gönül vermiş, çektiğı karelerle kendini Türkiye’yi tanıtmaya adanmış olan İzzet Keribar’ın anlattıkları öteki kavramına içten bir bakış açısı sağlıyor. Kitapta Türkiye’nin kültür, sanat, siyaset ve ekonomi alanlarında geçirdiğı değişimler, portreler ve ilginç hatırlar da geniş yer buluyor. İzzet Bey’in biyografisi bir anlamda 75 yılın panoramasını sunuyor.

Kitabı hazırlama sürecinden bitiş aşamasına kadar her türlü desteğıyle yanımda olan Musa Güner’e, “Kitabın isimi ne olacak?” diye düşünürken beni bu çıkmazdan kurtaran Turhan Bozkurt’a teşekkürü bir borç bilirim. İzzet Bey’le Sirkeci Piyasa Han’daki ofisinde uzun yıllara ve saatlere dayanan görüşmeler yaptık. Her defasında bitmek bilmeyen sabrıyla sorduğum yüzlerce soruya bıkmadan usanmadan cevap verdi. “Sizin biyografinizden yola çıkarak yakın tarihe kayıt düşmek istiyorum” dediğimde İzzet Bey müthiş hafızasıyla geçmiş yıllara dönerek kendi yaşamışlıklarının yanı sıra o dönemlerin sosyal ve kültürel hayatına dair birçok anekdotu da paylaştı. Bilmediğimiz, tanık olmadığımız hayatların kapısını aralarken gündelik hayat ve insan öyküleri üzerinden yakın tarihle yüzleşmemize de imkân verdi. Bu vesileyle, yıllar önce, bir haber nedeniyle on beş dakikaya sığan bir tanışıklığımıza rağmen hiç tereddüt etmeden bana güvenip hayatının sayfalarını açan Sayın İzzet Keribar’a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Rahime Sezgin
Ağustos 2012
İstanbul

1. bölüm

Nefes

Kışın sert günleri yerini baharın çiçekli günlerine bırakmaya hazırlanırken, çoktan siyah-beyaz fotoğraf karelerine hapso-lan 1920’li yılların Cadde-i Kebir’i, bugünün İstiklal Caddesi’nde “aşk” yine başroldeydi. Zarif İstanbul hanımefendileri salına salına cadde boyu yürüyor; çoğu fötr şapkalı, siyah takım elbise-li beyler bir yerlere yetişme telaşında... Uzaktan izleyenler için caddede her şey normal seyrinde devam ediyordu. Fakat aslında iki gencin hayatını değiştirecek sıra dışı bir gündü. Bir telaş, acele ve beklenmedik olaylar zinciri iki genç için hayatlarının dönüm noktası olacaktı.

Rafael Levi, Beyoğlu sakinlerindendi. Yakışıklı, her zaman bakımlı ve şık haliyle çevrenin dikkatini çekmeyi başaran bu gencin, kendine has bir karizması vardı. O gün, onun için de herhan-gi bir gün gibi başlamıştı. Belli bir adrese doğru, rüzgâra karşı yürüyordu. Amacı buydu ama hayatın ona hazırladığı bir sürpriz vardı! Sert esen rüzgâr, bir anlık dikkatsizlik, filmleri aratmayacak bir hikâyenin de başlangıcı oldu. Delikanlı, telaştan olsa gerek, adının sonradan Emma olduğunu öğreneceği genç kızla, Galatasaray Lisesi’nin önüne henüz varmadan –tahminen bugünkü Atlas Pasajı’nın önünde– çarpıştı. Rafael’in pardösüsü rüzgâra yenik düştü, açıldı ve birden Emma’yı sarıp sarmaladı! Emma, o anı yıllar sonra “Adeta bir yuva gibi içine aldı beni” diye anlatacaktır. Genç adam mahcuptu, özürler havada uçuşmaktaydı. Emma Salinas ise şaşkın ve meraklı... Genç adam dikkatini çekmişti, ilgisini ister istemez ona yöneltti, yanındaki arkadaşına da ilk sorusu “Kim bu adam?” oldu. Bir anlık tesadüf, bir bakışma onlar için sıradan bir olay değildi, iki gencin ömür boyu sürecek, iki çocukla şenlenecek yuvalarının ilk tohumuydu.

“Babam Rafael’di, Rıfat oldu”

Rafael Levi, dördü kız dördü erkek sekiz çocuklu bir ailenin beşinci çocuğu olarak dünyaya gelir. Kadıköy’de vapur iskelesinden on-on beş dakika uzaklıkta bulunan Yeldeğirmeni Mahallesi’nde, Haydarpaşa Sinagogu’nun yanındaki Kehribarcı Apartmanı, köklü ailesinin adresidir. Levi soyadı o dönemde yaygındır, “Hangi Levi?” diye sorulduğunda onları tanımlamak için “Levi Kehribarcı” denmesi yeterlidir. Rivayet odur ki zamanında büyükbaba Kehribar işiyle uğraşmıştır, bu yüzden de soyadı kanunu çıktığı zaman aile kendine, “h” harfinin düşmesi sonucu Keribar soyadını almayı uygun bulmuştur. Tam da o yıllarda Rafael ismini de Rıfat olarak değiştirir. Varlıklı bir ailenin çocuğudur, önce mahalle mekteplerine gitmiş daha sonra Saint-Joseph’te eğitim görmüştür. Babası, onun iyi eğitim almasını ister. Bu nedenle de oğlunu Avrupa’ya göndermeye karar verir. En iyi eğitimin Almanya ve Avusturya’da verildiğine dair kanaat yaygındır. Saint-Joseph’te iyi derecede Fransızca öğrenen Rıfat, üç yıllığına Viyana’ya gönderilir. Viyana onun için bambaşka bir dünyanın kapısını aralar. Geri döndüğünde artık ailesiyle oturmaktan vazgeçer ve kendine Beyoğlu’nda, Suriye Pasajı’nda küçük bir apartman dairesi tutar. Viyana dönüşü iş hayatına atılma vakti gelmiştir, yapacağı işse babasının mesleği olan, daha sonra kendi çocuklarına aktaracağı züccaciyeciliktir. Babasının çalıştığı “Juda Levy Freres & Fils” dükkânı onun da ilk durağıdır. Birkaç yıl babasıyla çalışan Rıfat, daha sonra amcasıyla ortaklığa devam eder. Amcası Davit Levi’yi kaybettikten sonra kuzenleri Şapat ve Vitali Levi ile ortak olup “Rıfat Keribar ve Ortağı Koll. Şti.” olarak işe devam edecektir.

Emma Salinas İstanbul’dan çok uzakta, bambaşka bir hayatta dünyaya gözlerini açmıştır. Tren garında şef olan Isak Salinas’ın, Edouard, Esther, Jenny isimli biri erkek üçü kız olan çocuklarından biri olarak Yunanistan (Alexandroupolis) sınırına yakın Dedeagaç’ta dünyaya gelir. Aile bir süre sonra Edirne’ye taşınır. Isak Salinas artık Edirne garında memurdur ve burada yeni bir hayat kurmuştur. Ailenin, Edirne’ye göçü adeta Emma’nın küçüklük hayalinin de gerçekleşmesi demektir. Çünkü Emma daha aklının tam ermediği bir dönemde Edirne’yi merak etmiş ve kendince buraya doğru çocukça bir yolculuğa çıkmıştır. O yolculuğu Emma Salinas daha sonra şöyle anlatır:

“Edirne hayallerimde hep büyük bir şehir olarak yer alırdı. Dedeagaç ise küçük bir şehirdi. Çocuk aklımla tam olarak ne düşü-

nüyordum bilmiyorum ama Edirne'yi çok merak ediyordum. Mahalle arkadaşım Esther de benden farklı değildi. Sanırım dört beş yaşlarındaydık, bir sabah birlikte el ele tutuşup yola çıktık. Amacımız Edirne'ye gitmekti. Fakat kaybolduk. Herkes bir telaş bizi aramaya başlamış. Bizi bulduklarında onlara saf bir şekilde 'Edirne'ye yaya gitmek için yola çıktık' dedik.”

Emma, genç yaşta savaşlarla tanışmıştır. Balkan Savaşları sırasında Bulgarların Dedeâğaç'ı işgaline tanık olur. Savaş onun hayatının içindedir; patlayan bombalar, savaş ortamının hoyratlığı zihnine kazınır. Bir de tabii Bulgar asker İvan ile olan anılar vardır. Savaş esnasında Bulgar ordusu her eve bir asker yerleştirir, Emma'ların evine yerleşen askerse İvan'dır. Sempatikliğiyle bir anda ailenin bir bireyi haline gelen İvan, her akşam oynanan iskambil oyunlarının da bir üyesidir. Emma için İvan zamanla bir dost olur.

Emma, Dedeâğaç'ta yaşadığı anıları, anıları zihnine, kalbine kazıyarak hayata dair ilk tecrübeleri edindiği şehre veda eder. Babasının yeni görev yeri Edirne'deki tren istasyonudur. Emma'nın da yeni yaşam alanı burasıdır. 1917 yılına kadar Edirne'de hayat Emma için huzurlu ve mutlu bir şekilde devam eder. Baba Isak Bey'in İstanbul'a taşınma kararı Emma için de yeni bir hayatın başlangıcı olacaktır. İstanbul onun için büyüğü bir şehirdir. Genç bir kızın bu büyük şehirde keşfedeceği çok şey vardır. Ama o, zamanının çoğunu Alyans (Alliance Israelite) okullarında başladığı daha sonra Notre Dame de Sion'da devam eden eğitimine ayırır ve liseden mezun olur.

Rıfat varlıklı, tüccar bir ailenin oğlu, Emma ise kısıtlı imkânlar içinde büyüyen, bir memur kızıdır. İki ayrı hayatın aktörü olan bu iki gencin çarpışmayla başlayan hikâyeleri, 26 Mart 1926'daki nikâhla ortak bir kadere dönüşür. Karşılaşma hikâyeleri ömür boyu çocuklarına anlatacakları bir anıdır, “26”ysa uğurlu sayıları olur.

Hali vakti yerinde olan Rıfat, evlenir evlenmez Galatasaray'da bir ev kiralar. 1960'larda yapılan, bugünkü alışveriş merkezlerinin mimarisini anımsatan, ortası boş, her katta dört beş dairenin bulunduğu ev 100 yıllık eski bir hanın –Bugünkü Yapı Kredi binasının bulunduğu yer– içindedir. Cadde manzaralı, iç ve dış tarafında dükkânların sıralandığı bu daire Emma için sıcak bir yuva olur. Keribar çifti sekiz yıl boyunca burada oturur ve tam aile olmalarını sağlayan ilk çocukları Leon (Loni), 1927 yılında bu evde dünyaya gelir. Çift mutludur, ilk çocuk, mutluluklarının en büyük kaynağıdır.

“Hayatla Ayaspaşa Palas’ta tanıştım”

1930’lu yıllar... Yahudiler Balat, Hasköy, Kuzguncuk, Kuruçeşme ve Ortaköy’de yoğun olarak yaşamaktadır. Her semtteki Yahudi yerleşiminin hikâyesiyse eskidir. Hatta bugün bile Yahudilerin kendi aralarında konuşurken “Kuzguncukluyuz, Hasköylüyüz, Balathıyız...” diye cümleler kurmaktan kendilerini alamamaları bu semtlerdeki köklü geçmişlerinden kaynaklanır. Her bir semt Yahudiler için özeldir ama Kuledibi bir başkadır. Diğerlerinin arasından sıyrılır ve en popüler semt olarak ilk sırada yerini alır.

Tarih boyunca Rumlara, Ermenilere, Frenklere, Türklere ev sahipliği yapan semt, Yahudi aileler için de vazgeçilmezdir. Kuledibi’nden şehrin yukarısına doğru, özellikle Şişli’ye yakın mahallelere doğru çıkmak bir anlamda gelir düzeyinin de daha iyi olduğunun işaretidir. 1950’li yıllardan sonra birçok Yahudi ailenin Kuledibi’nden yukarı doğru taşınması da bundandır. Rıfat ve Emma ise evliliklerinin sekizinci yılının sonunda, o dönemin en lüks apartmanlarından Ayaspaşa Palas’a taşınma kararı alırlar.

Ailenin reisi Rıfat rahatına düşkündür, hayatı boyunca bu huyu değişmeyecektir ve her zaman elinde olanla rahat bir şekilde yaşamayı sürdürecektir. Ayaspaşa Palas, İstanbul’un en güzel ve geniş apartmanlarından biridir. Park Otel’in tam karşısında yer alan bu apartman asansörlü, deniz manzaralı, kaloriferlidir. Birçok yerde olmayan sıcak su bile vardır apartmanda. Apartman, dönemin en zenginleri arasında yer alan, Tünel Pasajı’nın da sahibi olduğu söylenen Hasan Tahsin ve Hüseyin Hüsnü Aker kardeşlere aittir.

Baharın kendini iyiden iyiye hissettirdiği, ağaçların çiçek açtığı, güneşin insanların içini ısıttığı günlerde Ayaspaşa Palas’ta yaşayan Keribar ailesinin evinde tatlı bir telaş yaşanmaktadır. Beklenen, ailenin dördüncü bireyidir. Takvimler 20 Nisan 1936’yı gösterirken özlemle beklenen bebek, Marmara Doğum Kliniği’nde dünyaya gelir. Emma, hastanede küçük oğlunu hayran hayran izlerken ziyaretçiler de ardı ardına gelmektedir. Yumuk yumuk elleri iki yanına düşen bebek daha kundaktayken yaşayacağı dünyaya dikkatli gözlerle bakmaktadır. Keribar çifti ikinci erkek çocuklarına, dede Isak’ın adını anımsatsın diye İzzet ismini verir.

İzzet, gözlerini dört bir yanı savaşlarla, korkularla, belirsizliklerle, yoksullukla mücadele eden yorgun dünyaya açar. İtalya'da Mussolini'nin faşizmi yayması, Hitler'in Almanya'da 1933 yılında başbakan olduktan sonra meclisi dağıtıp Nazi dönemini başlatması, birçok Yahudi profesörün Almanya'dan kaçması, Avrupa'da yayılan antisemitizm dalgası tam da bu yıllara denk gelir. Dünyada yaşanan kaos henüz o yıllarda Keribar çiftinin evinde tam olarak hissedilmemiştir. İletişim imkânları kısıtlıdır, dünyanın bir ucunda yaşanan acıların Ayaspaşa Palas'a ulaşması zaman alacaktır. Diğer taraftan 1926 yılında dünyayı kasıp kavuran ekonomik krizin etkisi hâlâ birçok evde kendini göstermektedir. Krizin üzerinden yıllar geçse de fakirlik birçok evde hükmünü sürmektedir. O günün koşullarına göre Keribar ailesinin durumu birçoklarına göre daha iyidir. Evdeki üç Rum kadının işlerine devam etmesi de bunun işaretidir. Kadınların görevleri bellidir; biri temizlik işleriyle biri yemekle meşgul olmaktadır. Diğeriyse İzzet'in, Rumca kelimeleri zihnine ilk kazıyacak olan mürebbiyesidir.

1930'lu yıllarda Gökçeada (İmroz) ve Sakız Adası'nda (Chios) yaşayan –çoğunluğu azınlık olan– kadınların birçoğu geçimlerini sağlamak için İstanbul'daki zengin ailelerin yanında çalışmayı tercih ederdi. Temizlikleri ve çalışkanlıklarıyla bilinen bu kadınlar zaman zaman evin küçük çocuklarının mürebbiyeliğini de üstlenirdi. Küçük İzzet, daha çok mutfak işleriyle uğraşan bu kadınların eteğinin dibinden ayrılmamak için çoğu zaman mutfakta oynar. Evdeki bu kadınlar yıllar ilerledikçe onun hayatında önemli bir yere sahip olacaktır, zira o iyi derecede Rumca konuşmasını evde temizlik işleriyle uğraşan, kendisine mürebbiyelik yapan bu kadınlara borçlu olduğunu hiçbir zaman unutmayacaktır. Yahudi aileler kalabalıktır, ilişkiler yakındır, gidip gelmeler evlerden eksik olmaz. İzzet'in çocukluğu da bu yüzden hep akrabalarının arasında geçer. Amcalar, teyzeler, halalar, anne ve babanın arkadaşları dikkat kesildiği büyüklerdir. Tabii bir de hayatının önemli bir bölümünü dolduracak olan kuzenler vardır. Kendisinden sekiz-dokuz yaş büyük olan dayısının iki kızı Rita ile Liliane; teyzesinin iki kızı Mireille ve Renee; amcası Hayri ile Esther'in kızları Yvonne ve yaşıtı Renée (Röne) hayatı boyunca birçok şeyi öğreneceği, ondan dokuz yaş büyük olan ve hayatı boyunca çok derin saygı ve sevgi beslediği ağabeyi Leon onun için çocukluğunun ve hayatının önemli bir parçasıdır.

Ayaspaşa Palas'ta Keribar ailesinin oturduğu 9 numaralı daire oldukça geniştir. İzzet'se şanslı bir çocuktur, kendine ait bir

odası vardır. Salonun yanındaki deniz manzaralı oda İzzet'e aittir. Ağabey Leon'un payına arka tarafta kalan oda düşmüştür. Evin sık sık gelen bir de konuğu vardır. Annenin babası Isak Salinas, eşini kaybettikten sonra sırayla çocuklarında kalmaya başlar. Keribarlara geldiğinde Leon odasını dedesine bırakır ve kardeşiyle aynı odayı paylaşır. Küçük bir çocuk için eve misafir gelmesi ayrı bir şenlik demektir. Dedesinin yatılı geldiği günler de İzzet için öyledir. İzzet, çocukluğunda yakından tanıma imkânı bulduğu emekli dedesi Isak Salinas'ı yakışıklı bir adam olarak hafızasına kazır.

Anneannemle dedem, hayatlarının sonlarına doğru sağlık durumları çok da iyi olmadığı için sırayla çocuklarında kalmaya başlamıştı. 1940 yılında bizimle oturuyorlardı. Çocukluk aklımla onlara şakalar yapardım ama bazen istemeden kötü sonuçlara da neden olurdum. Anneannem sabah mutfakta kahvaltısını hazırlar, uzun koridordan ilerleyerek tepsile odasına giderdi. Büyükbabamın sarı, ceviz ağacından yapılma bir bastonu vardı. Anneannemin yine kahvaltısını hazırladığı bir sabah koridordaki kanepenin altına saklanıp bastonla ona çelme taktım. Kadıncağız düştü fakat nasıl olduysa bir yeri kırılmadı. Tepsideki kahvaltı her yere dağıldı. Hemen evdekiler toplandılar. Bana kızıp bağırmadılar ama yaptığım şeyin çok kötü olduğunu anlattılar. Dedem emeklilik yıllarında bizim eve oturmaya geldiğinde boş kalmasın diye babam ona bir görev verirdi. Bakkaldan vereşiye aldıklarımızı not tutardı. Biz Taksim'deki büyük bakkaliye Ankara Pazarı'ndan, Arnavut asıllı aksi mizaçlı Rum kasap İliya'dan, Taksim'deki şık manav Moiz'den ya da ufak bakkal Menelaus ve kardeşi Dimitris'ten yapardık alışverişimizi. Dedem ne kadar ekmek, peynir, yağ, şarküteri, makarna, sebze meyve vereşiye alınmışsa onların hesaplarını tutar, o kâğıtları da yemek odasında bulunan büyük bir büfenin çekmecesinde saklardı. Kontrol ettikten sonra "Hesaplar tamamdır ödenebilir artık" derdi, babam da gider öderdi.

Rıfat Bey'in babası, üçüncü eşi Doreta ile birlikte büyük kızı Viktorya Barzılay ve kocasıyla Şişli'de kendi evinde yaşar, bu yüzden de ona dair anılar hafızada daha siliktir. Keribar ailesinin evinde anne Emma'nın disiplini hâkimdir. Bu durum en çok yemek saatlerinde kendini gösterir. Aile bireylerinin masadaki yeri bellidir, büyüklerin yerine çocuklar asla oturmaz. Herkesin kuralına göre davrandığı masanın şenlendiği anlarsa büyükbaba ve büyükannenin misafir olarak geldiği dönemlerdir.

Fotoğraf sanatçısı İzzet Keribar, çocukluğundan başlayarak tüm yaşamını anlatıyor. Ailesi, İstanbul, Büyükdada, Musevi olmanın getirdiği "öteki" olma duygusu, Varlık Vergisi, 6-7 Eylül Olayları, "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyası, Kore Savaşı, Japonya, fotoğraf tutkusu, fotoğrafçılığı profesyonel bir yaşam tarzı olarak benimsemesi, yakın tarihimize ve insan olmaya dair her türlü ayrıntı var bu anılar denizinde. Keribar, *Öteki Ya Da Değil Ne Fark Eder*'de kendisiyle yüzleşiyor, bizi kendimizle, "öteki"yle ve Türkiye'yle yüzleştiriyor.

Gazeteci Rahime Sezgin'in yayıma hazırladığı kitapta, Türkiye'nin kültür, sanat, siyaset ve ekonomi alanlarında geçirdiği değişimler, portreler ve ilginç anılar da geniş yer buluyor. Keribar'ın kamerası, 75 yılın panoramasını sunuyor, "Öteki yoksa, aslında biz de yokuz!" gerçeğini akıcı bir dille bir kez daha kanıtıyor.

"Galiba birinci sınıftaydım en sevdiğim arkadaşlarımdan teyzemin oğlu Neddy (Ned) Varlık Vergisi'nden sonra ailesi ile birlikte Filistin'e gitti. Oradan vize beklediler ve yaşamak için Amerika'ya göç ettiler. O gittiğinde inanılmaz bir boşluk hissettim, çok üzüldüm. Neddy'nin gidişi benim için birçok şeyi değiştirmişti. İçimde büyük bir boşluk ve üzüntü oluştu, diğer kuzenlerimle eskisi gibi eğlenemez oldum Neddy'nin, çalıştığı zaman ozon kokusunu hâlâ hatırladığım bir elektrikli treni vardı. O gittiğinde o tren bana kaldı. O trenin benim olmasına çok sevindim çünkü Neddy'nin oyuncakları her zaman benimkinden daha güzeldi ya da bana öyle geliyordu. Belki de Victor Benhaim'in hali vakti yerinde olduğu için ona güzel oyuncaklar alınırdı. Bir iki oyuncak daha ve unutamadığım bir denizci kıyafeti de bana kaldı. Ama tren çok eğlendiğim bir oyuncak olduğu için aklımda kalan oydu."

Rahime Sezgin

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni bitirdi. 2003 yılından beri *Zaman* gazetesinde muhabir olarak çalışıyor. 2004 yılında Uluslararası Basın Enstitüsü tarafından organize edilen seminere katıldı ve haber yarışmasında ikincilik ödülünü kazandı.